

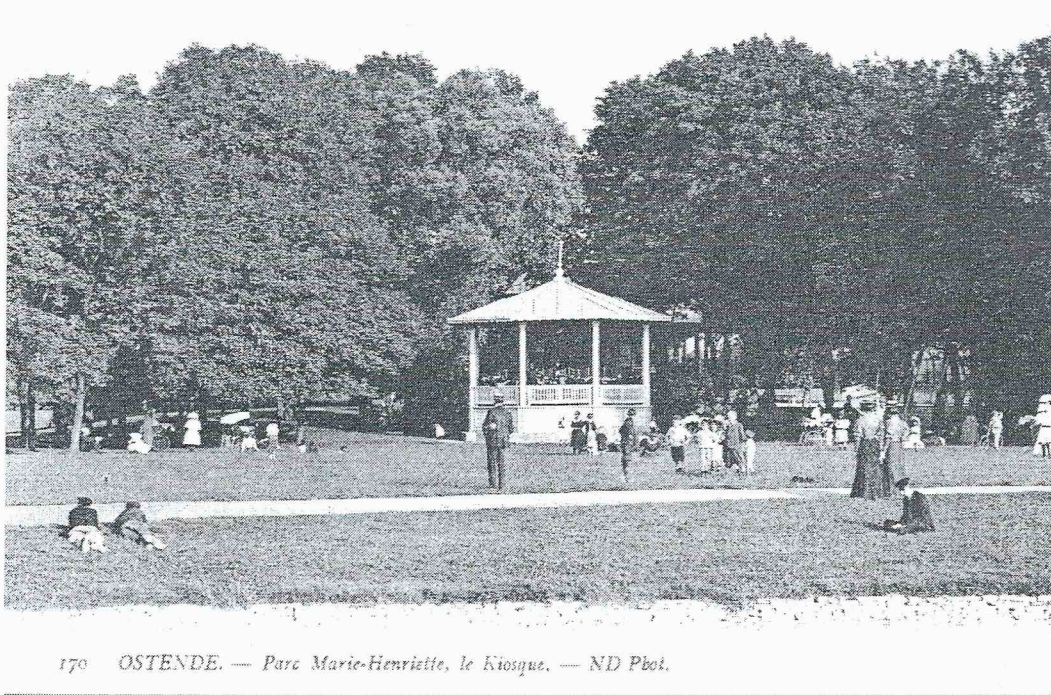
De Parkkiosk

Het fenomeen muziekkiosk

In de 19de eeuw vormden concerten, ceremoniën, optochten en herdenkingsplechtigheden de pijlers van een associatief gemeenschapsleven, dat zich voedde aan allerlei festiviteiten met openbaar karakter. Officiële evenementen, parades, defilés en folkloristische optochten waren toen en eigenlijk nu nog steeds ondenkbaar zonder muzikale omlijsting of opluistering. De muziek in die tijd nam een zeer belangrijke plaats in, zeker voor wat de openluchtmanifestaties betrof. Over het hele land traden allerlei muziekverenigingen op. Die muziekverenigingen wekten algauw de nieuwsgierigheid en vervolgens de geestdrift op van het volk voor fanfares, harmonieën en zanggezelschappen.

Het is in deze context dat omstreeks 1830 de eerste muziekkiosken verschijnen onder de vorm van overdekte houten podia. Aanvankelijk waren het toen nog geen vaste constructies, maar tijdelijke muziekkiosken die voor de periode van het concertseizoen – voor Oostende was dat de periode vanaf Pasen tot september – werden opgetrokken in parken en op pleinen of markten. In badsteden werden ze uiteraard ook opgesteld op de zeedijk.

Deze demonteerbare kiosken waren doorgaans, op enkele uitzonderingen na, sobere en eenvoudige houten constructies, zonder veel decoratie. De versieringen beperkten zich tot het plaatsen van vlaggen op het dak, zodat de kiosk wat feestelijker oogde.

170 OSTENDE. — Parc Marie-Henriette, le Kiosque. — ND Pboi.

In die steden waar zich een intense muzikale activiteit ontplooidde, verschenen vanaf 1840 de vaste of permanente muziekkiosken, een fenomeen dat vanaf dan gestadig toenam, om tussen 1880 en 1914 zijn hoogtepunt te bereiken. Dat verschijnsel was niet typisch voor België, maar manifesteerde zich ook ver buiten onze landsgrenzen. Elke stad, elk dorp wilde over een muziekkiosk beschikken omdat een muziekkiosk

symbool was geworden van actieve lokale verenigingen en embleem van een nieuwe muzikale kunst.

Het inplanten van kiosken in tuinen gaat terug tot in de Egyptische oudheid. De Egyptische tuinkiosken waren kleine vierhoekige paviljoentjes bestaande uit meerdere niveaus, die werden gebruikt als rustplaats en/of gebeds-, meditatieplaats. Wij kunnen stellen dat doorheen de geschiedenis de meest diverse culturen de kiosktraditie hebben overgenomen, maar er een eigen interpretatie aan gaven. Terwijl bijvoorbeeld de Egyptische kiosk een spirituele, religieuze en meditatieve functie vervulde, had diezelfde kiosk in de Perzische cultuur een louter decoratieve functie.

De muziekkiosk zoals wij die op vandaag nog aantreffen op markten, pleinen en in parken vindt zijn oorsprong in die paviljoentjes of priëlen die in de 18de eeuw werden opgetrokken in tuinen en parken en waar ook werd gemusiceerd. De eerste gebruikers van deze muziekkiosken waren de militaire muziekkapellen. Elk garnizoen had er een, ook in Oostende beschikte het garnizoen over een eigen korps, en het is in de eerste plaats via de militaire muziekkorpsen dat de gewone man het plezier van de muziekbeluistering leerde ontdekken.

Muziek speelde een steeds grotere maatschappelijke rol in het dagelijkse leven. Feesten van welke aard ook waren ondenkbaar zonder de aanwezigheid en medewerking van militaire muziekkorpsen. Dit had tot gevolg dat nieuwe muziekverenigingen werden opgericht en reeds bestaande niet-militaire muziekensembles zich meer en meer gingen profileren.

Men maakte zich toen nog op en trok zijn zondagse kleren aan om met het gezin of met vrienden de concerten van de fanfares, harmonieën en koren bij te wonen, te wandelen in het park en elkaar rond de muziekkiosk te ontmoeten voor een praatje. De impact van de muziek en daarop aansluitend de muziekkiosk moet wel degelijk zeer groot zijn geweest als wij vaststellen dat industriëlen zelfs binnen hun bedrijf muziekkiosken lieten oprichten en muziekverenigingen stichtten. Er werd zelfs binnen het bedrijf muziekonderricht verstrekt. Voorheen waren dat ondenkbare vormen van vertier, die toen de harde levensomstandigheden van de arbeiders gevoelig verlichtten. Verliezen wij hierbij echter ook niet de keerzijde van de medaille uit het oog. Fabrieksdirecteurs waren nu ook niet zo'n grote filantropen. Zij gingen op die manier met voorbedachten rade te werk, teneinde de vaak bitsige sociale strijd van de werkende klasse van dat moment in te dijken en hun arbeiders onder het juk van het gezag te houden. De muziekkiosk als middel om je personeel in je macht te houden.

Na de eerste wereldoorlog neemt het maatschappelijke, sociale en culturele belang van de muziekkiosken zienderogen af. Televisie, radio en grammofoonplaat doen beetje bij beetje hun intrede in het gezin. Nieuwe vormen van vertier en amusement, zowel op cultureel – denk aan de groeiende interesse voor de bioscoop – sportief als toeristisch vlak, winnen steeds meer veld. Sociale verworvenheden zoals het betaald verlof zorgen ervoor dat de werknemers hun horizon kunnen verruimen en steeds meer afstand nemen van hun vertrouwde muziekkiosk, ooit de spil waarrond zich het sociaal leven afspeelde. De thermale en balneaire kuuroorden vormden een tijdelijke uitzondering op deze regel. In die centra vervulde de muziekkiosk iets langer zijn sociale rol.

De belangrijke rol van de muziekkiosk voor onze voorouders uit de 19de, begin 20ste eeuw indachtig zijnde, dringt dan ook de tijd om werk te maken van dat stukje van ons patrimonium.

De eerste voorlopige parkkiosk

In de tweede helft van de 19de eeuw werden in tal van toeristische en grote steden van ons land parken, publieke promenades en groene ruimtes aangelegd. Deze oorden van ontspanning evolueren al gauw tot de plaatsen bij uitstek om concerten en publieke feesten te organiseren. Het is dan ook evident dat wij in dergelijke sites de oprichting van kiosken mogen verwachten. Ook het in 1861 aangelegde Leopoldpark ontsnapte niet aan dat fenomeen. Parkkiosken mogen niet louter en alleen worden beschouwd als een podium voor muziekensembles, maar evenzeer als een essentieel en geïntegreerd onderdeel van de romantische parkaanleg.

De oudste gegevens die ik terugvond over een kiosk in het Leopoldpark dateren van 15 april 1862. Het betreft een rapport van het College van Burgemeester en Schepenen waarin de heer FUCHS, ontwerper van het Leopoldpark en een aantal andere competente personen, van wie de namen echter niet werden vermeld, werden gevraagd welk type van kiosk het meest geschikt was voor het nieuwe stadspark. Het resultaat van de bevraging was dat men, althans voorlopig, de voorkeur gaf aan een houten, rustieke kiosk. Als argument werd gewezen op de jonge aanplantingen in de zone waar de kiosk diende te worden ingeplant. Een stenen of metalen kiosk zou weinig in harmonie staan met de omgeving en lomp en onbevallig overkomen.

Bij het rapport staken ook nog twee schetsen van kiosken. De ene kiosk kon worden gerealiseerd voor de prijs van 1250 fr., de tweede voor 3200 fr. Het College van Burgemeester en Schepenen, opteerde voor een gulden middenweg tussen beide projecten en oordeelde dat men voor een bedrag van 1500 fr. een zeer degelijke rustieke kiosk zou kunnen realiseren. Na veel tussenkomsten van de raadsleden werd beslist tot de aankoop van een kiosk voor een bedrag van 3000 fr. Het werk werd toegewezen aan een Brusselse ebenist.

De oudste concertmelding in het Leopoldpark die ik heb weten terug te vinden dateert van zondag 15 juli 1862. Het optreden, gepland om 17.00 uur, was een concert van de vermaarde Oostendse harmonie Euterpe in samenwerking met het vrij recent opgerichte Sint-Ceciliakoor. Beide ensembles zouden er optreden voor een goed doel ( ), daar de opbrengst werd geschonken ten voordele van de werkloze Gentse wevers.

De Burgemeester, tevens erevoorzitter van de harmonie Euterpe beloofde de welwillende medewerking van het Oostendse stadsbestuur aan dat muzikale feest, aangezien dat concert niet louter een filantropisch doel had, maar tevens werd gebracht naar aanleiding van de opening van het nieuwe stadspark.

Ondanks het onzekere weer kwam toch voor het concert een massa keurig volk af. Zowel de harmonie als het koor gaven het beste van zichzelf en de kritieken waren eensluidend lovend. De niet onaardige opbrengst die integraal werd overgemaakt aan de Burgemeester van Gent ten behoeve van de werkloze wevers bedroeg 315,38 fr.

Blijkbaar moet niet ieder raadslid zo enthousiast zijn geweest over het resultaat van die rustieke kiosk. Amper tien jaar later verkeerde de parkkiosk in een erbarmelijke staat. Toen tijdens de Gemeenteraad van 21 oktober 1872 de uitbreiding van het Leopoldpark ter sprake kwam, vroeg raadslid Joseph MARION of er ook niet kon worden gezorgd voor een nieuwe kiosk. Louis MARYSSAEL, ondertussen Schepen geworden, antwoordde dat die vraag kon worden onderzocht, maar dat ondertussen de bestaande kiosk zou worden hersteld.

Zoals wij verder zullen zien, zou de nieuwe kiosk nog lang op zich laten wachten.

Het concertgebeuren

In openbare vergadering van de Gemeenteraad van 23 juni 1862 werd het reglement voor het Leopoldpark goedgekeurd. Het leert ons dat er door de Oostendenaars moest worden betaald wilden zij tijdens het toeristische seizoen de concerten bijwonen. Er moest worden betaald aan de persoon aangewezen door het Stadsbestuur. Dat werd de persoon die het Leopoldpark in concessie zou krijgen. De inhoud van deze concessie stemde wellicht grotendeels overeen met de concessieovereenkomst voor het Prinsenhof. Zeker is dat de concessionaris wekelijks drie concerten moest organiseren in het Leopoldpark.

In 1864 diende de heer Edouard et Cie bij het College van Burgemeester en Schepenen een aanvraag in met het oog op het verwerven van de concessie voor het Leopoldpark en het Casino-Kursaal. Het concessiebedrag werd gebracht op 3000 fr. en zou worden toegewezen voor zes of negen jaar. Wat het luik Leopoldpark van het concessiecontract betrof – diende de concessionaris tijdens het badseizoen – dat was de periode van 1 juli tot en met 30 september – tweemaal per week – dat was dus één concert minder dan zijn voorganger – op zondag en woensdag een concert te organiseren. Dit was verplicht en bij het niet naleven hiervan kon hem telkens een boete van 200 fr. per niet georganiseerd concert worden opgelegd. De muziekopvoeringen moesten anderhalf uur duren en telkens aanvangen om 17.30 uur. Nieuw ten opzichte van vroeger was dat bij slecht weer de zondagconcerten moesten worden verschoven naar maandag.

De retributie bedroeg 5 fr. per gezin per seizoen of 2,50 fr. per persoon per seizoen. De concessionaris was dan ook verplicht iemand te posten aan de ingang van het park tijdens de concerten om de mensen die het park binnenkwamen te controleren. Zoals artikel drie van het parkreglement stipuleerde, hadden vreemdelingen en toeristen gratis toegang. Leger- en marineofficieren gekarzerneerd in het garnizoen van Oostende werden beschouwd als vreemdeling en kregen dus eveneens gratis toegang. Buiten de uren dat er geen concerten waren was de toegang tot het park ook gratis voor de stadsinwoners.

De Oostendse bevolking was zeker niet gelukkig dat zij moest betalen voor het bijwonen van de concerten in het Leopoldpark. Zij beschouwden dat trouwens terecht als een bijkomende belasting. In de Gemeenteraad van 27 juni 1867 stelde de Burgemeester de Raad in kennis dat bij wijze van proef de concessionaris akkoord ging om voor het komende seizoen de stadsinwoners gratis toegang te verschaffen voor de parkconcerten, zonder dat de Stad hem enige schadeloosstelling verschuldigd was.

De concerten in het Leopoldpark genoten blijkbaar een ruime belangstelling, want tijdens de Gemeenteraad van 3 december 1869 kaartte raadslid Louis CARBON het probleem aan van het tekort aan parkstoelen. De eerste aanwezigen bij de concerten hielden steeds een groot aantal stoelen vrij voor familie en vrienden. Louis CARBON stelde daarom voor om het aantal stoelen te verhogen of de concertgangers te laten betalen voor een zitje.

Bij wijze van proef werd een retributie gevraagd van 5 centiem per stoel. Het innen van het stoelgeld werd toegewezen aan een zekere mevrouw DENYS.

Het innen van stoelgeld zou echter niet lang duren, want in 1871 klaagt de pers naar aanleiding van ontevreden concertgangers opnieuw het stoelenprobleem aan. Toen op zondag 9 juli 1871 het 6de Linieregiment concerteerde, krioelde het van het volk. Vóór de kiosk was alle circulatie onmogelijk. Men kloeg over de vele kindermisjes die met

baby's kwamen wandelen in het park en in de directe nabijheid van de kiosk gingen zitten. De concertliefhebbers werden dan ook constant gestoord door het gekrijs van die vele baby's.

Het stoelenprobleem moet blijkbaar een constante zijn geweest in het concertgebeuren van het Leopoldpark. Zo maakte de pers in 1883 opnieuw gewag van klachten over het feit dat de stoelen rond de kiosk reeds lang op voorhand waren ingenomen. Ondanks de vaak terugkerende vraag om stoelgeld te vragen blijkt dat men buiten die ene proefperiode in 1870 daar geen gebruik meer van heeft gemaakt.

De brand

In het kader van de Oostendse zomerfeesten stond er voor maandag 14 augustus 1876 om 21.00 uur een groot vuurwerk geprogrammeerd in het Leopoldpark. De toegangsprijs bedroeg 1 fr. Talrijke bezoekers kwamen die avond naar het stadspark afgezakt. Men wachtte een onvoorzien exclusief spektakel. De opkomende nevel zorgde die avond reeds voor een bijzondere sfeer. Het spektakel bereikte echter pas zijn hoogtepunt toen gensters van het vuurwerk op het dak van de rustieke houten kiosk terechtkwamen. Het strodak vatte onmiddellijk vuur en in een minimum van tijd stond de kiosk in lichtelaaie. Meteen troepte een massa volk, ramptoeristen, samen op het grasperk voor de kiosk. De brandweer kon niet verhinderen dat de kiosk volledig in de vlammen opging. Hun eerste opdracht bestond erin te verhinderen dat de vlammen zouden overslaan op de omringende bomen en struiken. De bluswerken duurden van 22.30 tot 01.30 uur. Slechts enkele verkoolde resten bleven overeind. De pers vatte de kioskbrand eerder op als een grappig fait divers. L'Echo d'Ostende beschreef de brand als "Le bouquet du feu d'artifice", terwijl de Feuille d'Ostende sprak van : "le brillant spectacle".

Blijkbaar werkten de pompen van het brandweerkorps niet zo best. Misschien was dat de reden waarom het drie uur duurde vooraleer de brand onder controle was. Vermeldenswaard is zeker de anekdote met betrekking tot de kioskbrand die in een niet nader vernoemde krant werd gepubliceerd. In hoeverre ze strookt met de waarheid laat ik in het midden. Twee jonge kerels die hadden vernomen dat het brandde in het Leopoldpark snelden ter hulp. Toen zij aan de ingangspoort van het park arriveerden werden zij echter door een ambtenaar tegengehouden die hen 1 fr. toegangsgeld vroeg.

Quasi onmiddellijk na de brand moet men in afwachting van een beloofde nieuwe gietijzeren kiosk zijn gestart met de bouw van een voorlopige houten niet-overdekte estrade. Tegen zondag 20 augustus 1876 moet die estrade al voltooid zijn geweest, daar er die dag om 16.30 uur een concert in het park plaats vond.

De nieuwe kiosk

Tijdens de Gemeenteraad van 30 maart 1885 kregen de raadsleden kennis van het nieuwe kioskontwerp door de stadsingenieur. Raadslid Victor MICHENS had felle kritiek op de kostprijs, die gesteld was op 9000 fr. Victor MICHENS had zelf bij een aantal bedrijven inlichtingen ingewonnen en had een Frans bedrijf in Saint-Sauveur-les-Arraz gevonden die een prachtige gietijzeren muziekkiosk met een oppervlakte van 100 m² kon leveren voor slechts 6500 fr. Het betrof een model dat bekroond werd op verscheidene exposities. Daar de muziekkiosk af was, verzekerde het bedrijf dat zij deze binnen de vijftien dagen kon plaatsen. Aangezien zijn tegenvoorstel merkelijk

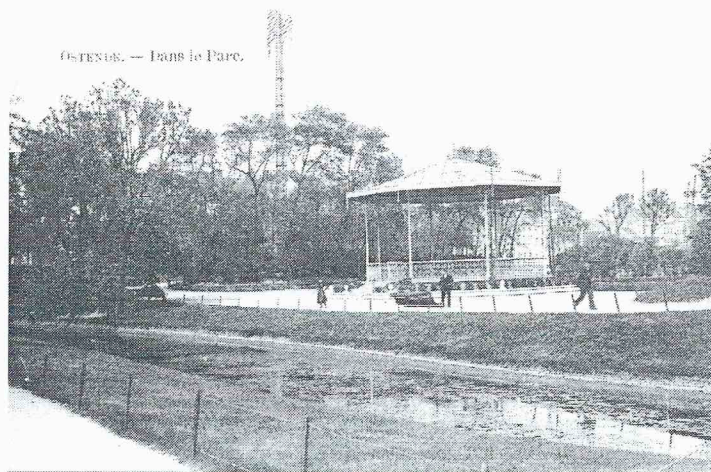
goedkoper was, vroeg hij dat zijn project voorrang zou krijgen op het voorgestelde kioskproject van 9000 fr., temeer daar zijn kioskvoorstel even elegant en even stevig was, en ook voldeed aan alle muzikale vereisten.

Op de tussenkomst van raadslid Leon THOMA, die erop wees dat er eigenlijk was afgesproken dat de nieuwe kiosk tussen de 3000 à 4000 fr. mocht kosten, repliceerde Victor MICHENS dat men voor die prijs slechts een kiosk met strodak kon hebben, waarop muzikaal niet behoorlijk kon worden gespeeld, daar het geluid door het strodak zou worden opgeslorpt. Burgemeester Charles JANSSENS zelf verkoos een rustieke kiosk. Uiteindelijk besliste de Gemeenteraad om het voorstel van de stadsingenieur en het tegenvoorstel van MICHENS door te verwijzen naar de Commissie van Openbare Werken voor onderzoek.

Het Franse bedrijf werd uiteindelijk bereid gevonden om die kiosk te plaatsen volgens model en plan, voor een bedrag van 5500 fr. De douanekosten voor het overbrengen van de kiosk vielen echter ten late van de Stad. Daar het gewicht van de kiosk ongeveer een 6000 kg bedroeg zouden de douanekosten zo'n 600 fr. bedragen. Op 20 mei 1885 werd de nieuwe kiosk in afzonderlijke onderdelen vanuit Frankrijk overgebracht naar Oostende, waar ze werd gestockeerd in een entrepot van de Stad.

De openingsplechtigheid werd gehouden op 14 juni 1885. Harmonie Euterpe onder leiding van E. PIERKOT, leraar aan de Oostendse muziekschool, kreeg de eer het concert uit te voeren.

Iedereen was enthousiast over de inplanting van de nieuwe kiosk op het parkeiland. Dat was een ideale plaats, want waar men zich ook bevond in het stadspark, overal kon men goed de muziek horen.

Later, waarschijnlijk in 1899, werd de parkkiosk omgeven door kleine hovingen. De perkafboording was vrij eenvoudig opgevat maar oogde wel elegant. Hij was net zoals de kiosk achthoekig en bestond uit een geprofileerde boordsteen. Op de acht hoekpunten en aan beide zijden van de trap rustte een plat sokkeltje met daarop een stenen bol op een voetstukje. Oorspronkelijk moet de toegang tot de kiosk afgesloten zijn geweest, want toen in 1938 de parkvijver werd ontslibt vond men naast het bronzen plaket van de Oostendse componist Edmond LAPON, oorlogsmunitie en wapens ook een gedeelte van de kioskafluiting terug.

In de loop der tijd is het dak van de kiosk vernieuwd. Vermits hierover geen enkele aanbesteding is teruggevonden, mag men wel aannemen dat dit door de eigen stadsdiensten werd uitgevoerd.

Op een nieuw dak na, onderging de kiosk in haar bestaan geen noemenswaardige wijzigingen. Hoogstens werd ze voorzien van een nieuwe laag verf ter bescherming tegen corrosie. In haar 119-jarig bestaan zal ze menigmaal zijn opgefrist met een nieuw laagje verf.

Alles wijst er op dat de muziekkapel in het Leopoldpark heeft moeten wachten tot 1997 om een grondige facelift te ondergaan. In het kader van de grote renovatie van het Leopoldpark, gestart in 1997, waarbij de parkbruggetjes werden gerenoveerd, een nieuwe oeverversteving werd aangebracht, het padennet volledig werd heraangelegd en er gezorgd werd voor een vernieuwde parkverlichting door een hergebruik van de oude Oostendse lantaarnpalen, besliste het College van Burgemeester en Schepenen om ook de parkkiosk aan te pakken. De renovatie bestond uit twee fasen.

Tijdens die eerste renovatiefase werd de kioskvloer, die verzakkingen vertoonde, uitgebroken en vervangen door een grijs-roze tegelvloer die geplaatst werd door Rik STRUBBE uit Eernegem. De oude perkafboording werd vervangen door gewone trottoirboordstenen in blauwe hardsteen. Ook de vaste trapconstructie verdween. In de Gemeenteraad van 24 oktober 1997 werd de tweede renovatiefase goedgekeurd. De kostprijs werd geschat op 247.900 fr., exclusief BTW. Tijdens het uitvoeren van die werkzaamheden werd vastgesteld dat de draagconstructie in zo'n slechte toestand was dat er instortingsgevaar heerste. Enkel de goten werden weggenomen en de opdracht werd geschorst. In de Gemeenteraad van 28 augustus 1998 werd het renoveren van de draagconstructie goedgekeurd. De kostprijs, exclusief BTW werd geraamd op 1.000.000 fr. De firma G. HEERMIE-VERHEYE uit Knesselare werd belast met de opdracht.

**Ingekorte versie van een artikel geschreven door :
Vincent Duflou**

Bibliografie

Er werden gegevens geput uit volgende bronnen :

Archief van de Groendienst

Archief Stadsbestuur Oostende

Bulletin Communal de la Ville d'Ostende, Mémorial Historique, diverse jaargangen

Cornilly Jeroen, Kiosken in West-Vlaanderen, in In de steigers – Monumentennieuws uit West-Vlaanderen, jg 5, nr. 2, 1998, pag. 42-45

De Harlez de Deulin Nathalie, Les Kiosques à Musique, Liège, 1992

De Plate, diverse jaargangen

Deschacht Daniel, Straatnamen van Oostende van A tot Z, Oostende, 1998

De Zeewacht, diverse weekuitgaven

Echo d'Ostende, diverse uitgaven van 16.07.1871 tot 21.06.1885

Feuille d'Ostende, diverse uitgaven van 27.04.1862 tot 03.05.1885

Gemeentebld, diverse uitgaven van 14.03.1930 tot 28.08.1998

Het Nieuwsblad, 11.12.1998

Het Volk, 07.01.1999

Rapport sur l'Administration et la Situation des Affaires de la Ville d'Ostende, Exercice 1882, pag. 41

Smislaert Emile, Kiosk op het Wapenplein, verschenen in de brochure Open

Monumentendag Oostende, 12-13 september 1998, Oostende 1998, pag. 13-20

Stad Oostende, jaarverslagen van 1945 tot 1955